Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

J. W. GOETHE

Afinitățile elective

Traducere din limba germană de
EUGEN FILOTTI

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Capitolul I

Eduard – așa îl vom numi pe un bogat baron în floarea vârstei – Eduard petrecuse în pepiniera sa ceasul cel mai frumos al unei după-amieze de aprilie, altoind mlădițe proaspăt primite pe trunchiul unor pomi tineri. Tocmai își terminase treaba; își așeza sculele în tocul lor și contempla cu mulțumire rezultatul muncii, când grădinarul se apropie și se delecta observând sârguința și interesul arătat de stăpânul său.

– N-ai văzut-o pe soția mea? întrebă Eduard, dând să plece mai departe.

– E dincolo, la noile lucrări, răspunse grădinarul. Coliba de mușchi care a pus să fie clădită lângă peretele de stâncă din fața castelului e gata astăzi. Totul a ieșit foarte frumos și va plăcea negreșit Înălțimii Voastre. Ai de acolo o vedere minunată: dedesubt satul, puțin mai în dreapta biserica, a cărei turlă aproape c-o depășești cu privirea; de cealaltă parte, castelul și grădinile.

– Prea bine, zise Eduard, i-am putut vedea pe oameni lucrând la câțiva pași de aici.

– Apoi, urmă grădinarul, în dreapta se deschide valea și ajungi cu ochii peste bogatele pajiști presărate cu copaci, până în depărtările senine. Cărarea ce urcă

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

pe stânci e foarte frumos croită. Doamna noastră se pricepe; oamenii lucrează cu plăcere sub îndrumarea ei.

– Du-te după ea, făcu Eduard, și roag-o să mă aștepte. Spune-i că doresc să văd noua creație și să mă bucur de priveliște.

Grădinarul se depărta în grabă, iar Eduard îl urmă curând.

Coborî terasele, cercetă în tăcere serele și răsadnițele, până ce ajunse la marginea apei, iar apoi, peste un podeț, în locul unde cărarea spre noile amenajări se împărțea în două. O lăsă pe cea dintâi care, trecând prin cimitir, ducea destul de drept spre peretele de stâncă și apucă pe cealaltă, care urca șerpuind lin, puțin mai departe, în stânga, printre tufe mititele; acolo unde amândouă drumurile se întâlneau, el poposi pentru o clipă pe o bancă bine așezată, ca apoi să pornească la urcușul propriu-zis, urmând cărarea îngustă, când mai mult, când mai puțin povârnită, străbătând scări și terase până se văzu la coliba de mușchi.

La intrare, Charlotte îl întâmpină pe soțul ei, punându-l să se așeze în așa fel încât să poată îmbrățișa, dintr-o privire, prin ușă și prin fereastră, ca într-un cadru, diferitele priveliști pe care le oferea peisajul. Eduard le contemplă cu plăcere, exprimându-și nădejdea că primăvara va înviora totul în chip și mai îmbelșugat.

– Un singur lucru aș vrea să observ, adăugă el, coliba mi se pare cam îngustă.

– Pentru noi doi e totuși destul de spațioasă, răspunse Charlotte.

– Vezi bine, spuse Eduard, poate că mai e loc și pentru un al treilea.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

– De ce nu? replică Charlotte, și chiar pentru un al patrulea. Pentru o societate mai mare, vom avea grijă să pregătim alte locuri.

– Cum suntem singuri aici și netulburați de nimeni, spuse Eduard, și ne găsim amândoi într-o dispoziție liniștită și senină, trebuie să-ți mărturisesc că încă de câtăva vreme mă frământă un gând pe care trebuie și doresc să ți-l împărtășesc, fără a găsi prilejul s-o fac.

– Am observat ceva, răspunse Charlotte.

– Și trebuie să recunosc, urmă Eduard, că de nu m-ar zori trecerea de mâine-dimineață a poștașului, de n-am fi siliți să luăm o hotărâre chiar astăzi, aș fi tăcut poate mai multă vreme.

– Despre ce este vorba? întrebă Charlotte, întâmpinându-i cu amabilitate dorința.

– Despre prietenul nostru, căpitanul, răspunse Eduard. Cunoști trista situație în care se găsește, ca atâția alții, fără vreo vină proprie. Ce dureros trebuie să fie pentru un om cu cunoștințele, talentele și capacitățile lui să se vadă lipsit de lucru și... nu vreau să mai ascund ceea ce doresc pentru el; aș ține să-l luăm pentru câtăva vreme la noi.

– Iată un lucru care cere să fie bine chibzuit și privit din mai multe puncte de vedere, spuse Charlotte.

– Sunt gata să-ți împărtășesc părerile mele, îi replică Eduard. Ultima lui scrisoare e pătrunsă de expresia ascunsă a celei mai adânci descurajări; nu că ar duce lipsă de ceva, căci știe să se restrângă și am avut grijă de cele trebuitoare; nu e nici stingheritor pentru el să primească ceva de la mine, căci toată viața noastră ne-am îndatorat atât de mult unul față de altul, încât nu putem calcula care din noi e creditorul sau

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

debitorul; adevăratul lui chin e că nu are o ocupație. Singura lui plăcere, ba chiar pasiune, este să-și folosească zi de zi și ceas cu ceas, spre binele altora, numeroasele însușiri. Și cum să stea cu mâinile în sân sau să studieze mai departe, să dobândească noi îndemânări, când nu le poate folosi nici pe cele pe care le posedă pe deplin? Pe scurt, draga mea, e o situație penibilă, al cărei chin îl simte îndoit și întreit în singurătatea lui.

– Credeam totuși, spuse Charlotte, că a primit propuneri din diferite locuri. Am scris eu însămi în interesul lui multor prieteni și prietene, toți oameni de inimă, și, pe cât știu, lucrul n-a rămas fără efect.

– E adevărat, replică Eduard; dar tocmai aceste ocazii, aceste propuneri îi pricinuiesc noi griji, o nouă neliniște. Niciuna dintre aceste situații nu-i este pe plac. Nu i se cere să lucreze, ci să-și jertfească timpul, părerile, felul de a fi – și asta îi e cu neputință. Cu cât reflectez mai mult asupra acestor lucruri, cu cât le simt mai limpede, cu atât devine mai vie dorința mea de a-l vedea aici.

– E prea frumos și amabil din partea ta să chibzuiești cu atâta simpatie asupra situației prietenului tău, spuse Charlotte; îngăduie-mi totuși să te invit să te gândești și la tine, și la noi.

– M-am gândit, răspunse Eduard. Nu putem să ne așteptam decât la avantaje și la plăcere de pe urma prezenței lui. Nici nu vreau să pomenesc de cheltuială, care va fi în orice caz neînsemnată pentru mine dacă el se va muta la noi; mai ales când mă gândesc la faptul că prezența lui nu ne va stingheri câtuși de puțin. Va putea locui în aripa dreaptă a castelului, și tot restul se va aranja. Ce mare serviciu îi vom face prin aceasta și

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

câtă plăcere, ba chiar cât folos va rezulta pentru noi din compania lui! Doream de mult o măsurătoare a moșiei și a împrejurimilor; se va îngriji de ea și o va conduce. Știu că intenția ta este să administrăm pe viitor singuri moșiile, de îndată ce termenul arendașilor actuali va fi expirat. Ce delicată e o treabă ca asta! Câte cunoștințe prealabile vom putea dobândi cu ajutorul lui! Simt prea bine că duc lipsă de un om de acest soi. Sătenii au cunoștințele trebuitoare, dar spusele lor sunt confuze și lipsite de onestitate. Cei cu studii de la orașe și din academii sunt desigur mai clari și mai ordonați în judecată, le lipsește însă cunoștința nemijlocită a lucrurilor. De la prietenul meu pot aștepta și una, și alta; apoi vor mai rezulta zeci de alte consecințe pe care mi le pot închipui cu plăcere, care te privesc și pe tine și de pe urma cărora prevăd mult bine. Îți mulțumesc că m-ai ascultat atât de amabil; vorbește acum și tu foarte deschis și amănunțit și spune-mi tot ce ai de spus; n-am să te întrerup.

– Prea bine, spuse Charlotte, voi începe, așadar, îndată cu o observație generală. Bărbații se gândesc mai mult la cazul particular, la prezent, și aceasta pe bună dreptate, fiindcă ei sunt chemați să săvârșească, să acționeze; femeile, dimpotrivă, cugetă mai mult asupra înlănțuirii dintre lucruri în viață, și aceasta cu tot atâta dreptate, fiindcă soarta lor, soarta familiilor lor este legată de această înlănțuire și fiindcă tocmai această coerență le este cerută. Să aruncăm, de aceea, o privire asupra vieții noastre prezente, asupra celei trecute, și vei recunoaște că invitarea la noi a căpitanului nu s-ar potrivi întru totul cu principiile, planurile, aranjamentele noastre. Cu câtă plăcere mă gândesc la

Libris.RO

începuturile legăturii dintre noi! Tineri, ne iubeam amândoi cu multă căldură; am fost despărțiți: tu de mine, pentru că tatăl tău, din pofta veșnic nepotolită de avere, te-a însurat cu o femeie bogată, destul de vârstnică; eu de tine, pentru că am fost silită să-mi acord mâna, fără perspective deosebite, unui bărbat cu stare, pe care nu-l iubeam, dar îl respectam. Am devenit iarăși liberi; tu mai întâi, bătrânica ta lăsându-te stăpân pe o mare avere; eu mai târziu, tocmai în vremea când te-ai înapoiat din călătoriile tale. Astfel ne-am regăsit! Ne-am bucurat de aducerea aminte, am ținut la ea, puteam să trăim împreună netulburați. Ai stăruit să ne căsătorim; n-am consimțit numaidecât: căci, numărând amândoi cam aceiași ani, eu, ca femeie, am îmbătrânit desigur mai mult decât tine care ești bărbat. Până la urmă, n-am vrut să-ți refuz ceea ce păreai să consideri drept unica ta fericire. Voiai să te recreezi lângă mine, după toate frământările pe care le cunoscuseși la Curte, în armată, în călătorii, să-ți vii în fire, să guști viața; dar numai și numai cu mine. Singura mea fiică am dat-o la pension, unde primește cu siguranță o educație mai complexă decât s-ar fi putut dacă rămânea la țară. Și nu numai pe ea am dus-o acolo, ci și pe Ottilie, iubita mea nepoată, care, îndrumată de mine, s-ar fi format poate mai bine aici, ca ajutor al meu la conducerea casei. Toate acestea au fost făcute cu învoirea ta, numai ca să trăim pentru noi, numai ca să ne putem bucura netulburați de fericirea râvnită cu atâta ardoare încă de timpuriu și dobândită, în sfârșit, atât de târziu. De aici a început șederea noastră la țară. Eu am luat asupra mea rosturile din interior, tu pe cele de afară și tot ce privește ansamblul. Sunt hotărâtă să vin

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

întru totul în întâmpinarea dorințelor tale, să trăiesc numai pentru tine; să încercăm astfel, cel puțin câtăva vreme, să vedem în ce măsură reușim să ne mulțumim unul cu celălalt.

– Întrucât legătura între lucruri, după cum ai spus, este, de fapt, elementul vostru, al femeilor, ar trebui, firește, fie să nu vă auzim vorbind întruna, fie să ne hotărâm să vă dăm dreptate, răspunse Eduard, și îți voi și da dreptate până-n ziua de azi. Aranjamentele făcute până acum în vederea traiului nostru sunt bune; să nu clădim însă mai departe pe ele și să nu se dezvolte din ele nimic mai mult? Oare ceea ce creez eu în grădină și tu în parc să nu rămână făcut decât pentru pustnici?

– Foarte bine! replică Charlotte, foarte bine! Numai să nu introducem ceva stingheritor, ceva străin. Dă-ți seama că proiectele noastre, și în ceea ce privește distracția, se refereau întrucâtva doar la conviețuirea noastră în doi. Voiai mai întâi să-mi împărtășești într-o succesiune ordonată jurnalele tale de călătorie, să rânduiești cu acest prilej multe din hârtiile care țin de ele și să alcătuiești, cu participarea mea, cu ajutorul meu, din aceste caiete și file neprețuite, dar încurcate, un întreg plăcut pentru noi și pentru alții. Ți-am făgăduit că te voi ajuta la transcriere și ne gândeam că va fi atât de comod, de frumos, de plăcut, de intim să străbatem în amintire lumea pe care nu ne-a fost dat s-o vedem împreună. Făcusem chiar începutul. Apoi ai reluat flautul, mă acompaniezi când eu cânt la clavecin, și nu ducem lipsă de vizite din vecinătate sau în vecinătate. Eu, cel puțin, mi-am combinat din toate acestea prima vară cu adevărat fericită pe care m-am gândit vreodată s-o gust în viața mea.

Libris.RO

– Orice aș face, răspunse Eduard frecându-se pe frunte, când ascult tot ce-mi repeți cu atâta dragoste și înțelegere, nu pot izgoni gândul că prin prezența căpitanului nimic n-ar fi tulburat, ci mai degrabă totul ar fi grăbit și reînsuflețit. Și el a luat parte la unele din peregrinările mele; și el și-a făcut multe însemnări, și adesea în sens diferit; le-am putea folosi împreună și abia atunci ar ieși din ele un tot destul de atrăgător.

– Dă-mi voie să-ți mărturisesc sincer, ripostă Charlotte cu oarecare nerăbdare, că sentimentul meu contrazice acest proiect, că o presimțire tainică nu-mi vestește nimic bun.

– În felul acesta, spuse Eduard, voi, femeile, ați fi probabil de neînvins: mai întâi înțelegătoare, încât să nu vă putem contrazice, drăgăstoase, încât să ne lăsam cu plăcere în voia voastră, sensibile, încât să nu vă putem face să suferiți; pline de presimțiri, încât să ne speriem.

– Nu sunt superstițioasă, răspunse Charlotte, și n-aș pune preț pe aceste presentimente sumbre, dacă ele n-ar fi decât atât; ele sunt însă, în cea mai mare parte, amintiri inconștiente ale întâmplărilor fericite și nefericite pe care le-am trăit de pe urma unor acțiuni ale noastre sau ale altora. Nimic nu e mai plin de riscuri în orice situație decât intervenția unui al treilea. Am văzut prieteni, frați, îndrăgostiți, soți ale căror relații au fost total schimbate, a căror situație a fost complet răsturnată prin venirea, întâmplătoare sau voită, a unei noi persoane.

– Asta, replică Eduard, se poate întâmpla prea bine la oameni care își duc viața cu ochii închiși, nu la unii care, luminați prin experiență, sunt mai conștienți de sine.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

– Conștiința, preaiubitul meu, răspunse Charlotte, nu este o armă suficientă, ba adesea una primejdioasă pentru acela care o are și din toate acestea reiese cel puțin că nu trebuie cu niciun preț să ne pripim. Mai acordă-mi câteva zile; nu hotărî!

– Așa cum stau lucrurile, replică Eduard, ne vom pripi oricum, chiar și peste câteva zile. Am invocat, pe rând, fiecare, motivele ce pledează pentru și contra; în joc e hotărârea, pe aceasta ar fi, desigur, cel mai bun lucru s-o încredințăm sorților.

– Știu, ripostă Charlotte, că în cazuri îndoielnice îți place să pariezi sau să dai cu zarurile; într-o treabă atât de serioasă însă, aș privi acest lucru ca pe o nelegiuire.

– Atunci ce să-i scriu căpitanului? exclamă Eduard, căci trebuie să mă apuc îndată de aceasta.

– O scrisoare calmă, chibzuită, consolatoare, spuse Charlotte.

– Asta ar fi tot una cu a nu-i scrie deloc, răspunse Eduard.

– Și totuși, în unele cazuri, ripostă Charlotte, este necesar și prietenesc să scrii nimicuri decât să nu scrii deloc.

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Capitolul II

Eduard se afla singur în camera lui și, într-adevăr, reamintirea, prin glasul lui Charlotte, a desfășurării vieții sale, evocarea situației lor reciproce, a proiectelor lor excitase plăcut firea lui vioaie. Se simțise atât de fericit în apropierea, în compania ei, încât ticluise în gând o scrisoare prietenoasă, plină de simpatie, dar calmă și lipsită de orice indicație concretă către căpitan. Când se așeză însă la masa de scris și luă în mână scrisoarea prietenului său pentru a o citi încă o dată, îl izbi din nou trista stare în care se găsea acest om de valoare; toate simțămintele ce-l chinuiseră zilele acestea se treziră iarăși și i se păru cu neputință să-și lase prietenul pradă unei situații atât de îngrijorătoare.

Eduard nu era deprins să-și refuze vreun lucru. Alintat din copilărie ca unic fiu al unor părinți bogați, care știuseră să-l împingă la o căsătorie ciudată, dar extrem de avantajoasă, cu o femeie mult mai în vârstă decât el, răsfățat în fel și chip și de aceasta, care căuta să răspundă cu cea mai mare generozitate la buna sa comportare față de ea, rămas, prin moartea ei timpurie de capul lui, independent în călătoriile sale, stăpân pe orice variație, pe orice schimbare, nedorind nimic

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

exagerat, dar voind multe și felurite lucruri, sincer, binevoitor, curajos, ba chiar viteaz la nevoie – ce oare pe lume se putea împotrivi dorințelor sale?

Până acum merseseră toate după voia lui; o avea acum și pe Charlotte, pe care o câștigase în cele din urmă printr-o fidelitate îndărătnică, ba chiar romanească; și acum se simțea pentru prima oară contrazis, pentru prima oară împiedicat, tocmai când voia să-l atragă la sine pe prietenul său din tinerețe, să dea parcă o încheiere întregii sale existențe. Era necăjit, nerăbdător, apucă de câteva ori pana de scris punând-o iarăși jos, fiindcă nu se putea învoi cu sine însuși asupra celor ce trebuia să scrie. Să treacă peste dorințele soției sale nu voia; să-i facă pe plac nu putea; agitat cum era, trebuia să aștearnă pe hârtie o scrisoare calmă; aceasta i-ar fi fost cu totul imposibil. Cel mai firesc lucru era să caute o amânare. În puține cuvinte, îl rugă pe prietenul lui să-l ierte că nu-i scrisese în ultimele zile, că nu-i scrie pe larg nici acum și făgădui pentru o dată foarte apropiată o misivă mai importantă și de natură să-l liniștească.

A doua zi, în cursul unei plimbări spre același loc, Charlotte folosi prilejul de a relua conversația, poate din convingerea că nu e alt mijloc mai sigur să înăbuși o intenție decât a o discuta amănunțit de mai multe ori.

Pentru Eduard, această reluare era bine-venită. El se exprimă, după obiceiul lui, în chip prietenos și plăcut; căci dacă, sensibil cum era, el se aprindea ușor, dacă dorințele lui vii deveneau insistente, dacă îndărătnicia lui putea pune la încercare răbdarea interlocutorului, toate expresiile lui erau totuși atât de atenuate printr-o deplină cruțare a celuilalt, încât

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

erai silit să-l consideri amabil, chiar dacă ți se părea incomod.

Într-un asemenea chip, el o aduse, în dimineața aceea, pe Charlotte mai întâi în cea mai veselă dispoziție, amețind-o cu totul prin întorsăturile grațioase ale conversației sale, astfel încât ea exclamă în cele din urmă:

– Dorești desigur să acord curtezanului ceea ce am refuzat soțului. Trebuie, cel puțin, dragul meu, să-ți dai seama că dorințele tale, amabila vioiciune cu care le exprimi nu mă lasă insensibilă, nepăsătoare. Ele mă silesc să-ți fac o mărturisire. Și eu ți-am ascuns până acum ceva. Mă găsesc într-o situație asemănătoare cu a ta și am exercitat asupra mea aceeași constrângere pe care caut acum să te fac s-o aplici față de tine însuți.

– Îmi place să aud acest lucru, spuse Eduard; observ că în căsnicie trebuie să te cerți uneori, fiindcă, prin aceasta, afli câte ceva de la celălalt.

– Află, așadar, spuse Charlotte, că mie mi se întâmplă cu Ottilie același lucru care ție ți se întâmplă cu căpitanul. Îmi displace peste măsură s-o știu pe draga copilă la pension, unde se află într-o situație foarte apăsătoare. Dacă Luciane, fiica mea, care este născută pentru lume, se formează acolo pentru lume; dacă își însușește limbile, istoria și celelalte cunoștințe ce i se predau cu aceeași ușurința cu care descifrează notele și variațiunile muzicale; dacă, prin firea ei vioaie și cu memoria ei fericită – s-ar putea spune – uită și în aceeași clipă își reamintește totul; dacă, prin purtarea ei degajată, prin grația la dans, prin ușurința și tactul conversației, ea se distinge între toate celelalte și devine, prin firea ei dominatoare înnăscută, regina acelui mic cerc; dacă directoarea acestui institut o privește ca pe o

Libris.ro

mică divinitate, care abia în mâinile ei prosperă cu adevărat și care îi va face cinste, îi va câștiga încrederea și o nouă afluență de persoane tinere; dacă primele pagini ale scrisorilor și rapoartelor ei lunare nu sunt, de fiecare dată, decât imnuri despre perfecțiunea acestui copil, imnuri pe care eu știu foarte bine să le traduc apoi în proză – în schimb cele raportate de ea la urmă, despre Ottilie, sunt totdeauna doar scuze pentru faptul că o fată, care altfel crește atât de frumos, nu vrea să se dezvolte și nu arată nicio aptitudine și niciun talent. Nici puținul pe care-l mai adaugă nu reprezintă vreo enigmă pentru mine, întrucât recunosc în această dragă copilă întregul caracter al maică-sii, cea mai scumpă prietenă a mea, care s-a dezvoltat alături de mine și din a cărei fiică, dacă aș fi educatoare sau supraveghetoare, aș putea cu siguranță să formez o făptură minunată. Cum însă acestea nu cadrează cu planul nostru și cum nu e bine să tot schimbi și să îndrepți ceva în condițiile tale de viața, să tot cauți a atrage spre tine ceva nou, prefer să suport această situație, ba chiar învinge senzația neplăcută de a vedea că fiica mea, care știe prea bine că biata Ottilie atârnă cu totul de noi, se folosește cu trufie împotriva ei de avantajele de care dispune, zădărnicind oarecum prin aceasta buna noastră acțiune. Dar cine e format în așa fel încât să nu pună uneori în valoare împotriva altora, cu cruzime, avantajele sale? Cine stă atât de sus, încât să nu sufere uneori sub o asemenea apăsare? Prin aceste încercări, valoarea lui Ottilie crește; dar, de când înțeleg foarte limpede penibila ei situație, mi-am dat osteneala să-i găsesc loc în altă parte. Aștept din ceas în ceas răspunsul și atunci nu voi șovăi. Așa stau lucrurile